

Technische nota

Toelichting bij de focus 'Karasek'

*Ria Bourdeaud'hui
Stephan Vanderhaeghe*

Brussel, SERV - STV Innovatie & Arbeid, juli 2006

Technische nota's verstrekken bijkomende en gedetailleerde informatie uit de werkbaarheidsmonitor over een specifiek thema. Technische nota's zijn enkel op de website beschikbaar. Het lezen van technische nota's veronderstelt enige vertrouwdheid met statistiek.

Meer resultaten van de werkbaarheidsmonitor zijn te vinden op de website
www.serv.be/werkbaarwerk

Inhoud

Inhoud	2
Inleiding	3
1. Constructie van de variabelen.....	3
2. Jobsoorten volgens het demand-control model	5
3. Jobsoorten, werkstress en motivatie.....	7
4. Jobsoort naar beroepsgroep.....	8
5. Jobsoort en sector.....	8
6. Jobsoort en ondernemingsgrootte	9
7. Jobsoort en geslacht	9
8. Jobsoort, slaapstoornissen, depressieve gevoelens en ziekte.....	9

Inleiding

Deze nota beperkt zich tot een cijfermatige toelichting van de bevindingen die in de focus 'Karasek' gepresenteerd worden en een aantal bijkomende bivariate gegevens m.b.t. de relatie tussen enerzijds 'jobsoort' en anderzijds beroepsgroep, sector, ondernemingsgrootte, geslacht, slaapproblemen, depressieve gevoelens en ziekte.

1. Constructie van de variabelen

De twee centrale variabelen in het model zijn 'control' en 'demands'. De variable 'control' is het werk van Karasek en Theorell (1990) geconconcepteerd als een combinatie van 'task authority' en 'skill discretion'. Deze combinatie benoemen de auteurs zelf ook als een combinatie van taakvariatie en autonomie (Karasek en Theorell, 1990, p. 58). Deze twee variabelen zijn ook als risico-indicatoren opgenomen in de werkbaarheidsmonitor. Om de 'control' variabele te construeren gebruiken we de gedichotomiseerde variabelen 'taakvariatie problematisch/niet problematisch' en 'autonomie problematisch/niet problematisch' ¹. Het 'demand' concept ('psychological job demands') sluit vrij goed aan bij de de WBM-variabelen 'werkdruk' en 'emotionele belasting'. Ook hier gebruiken we de gedichotomiseerde constructen 'problematisch/niet-problematisch'. Schematisch ziet de 'vertaling' er als volgt uit:

¹ Voor de dichotomiseringstechniek van deze variabelen verwijzen we naar het informatiedossier 'Nulmeting Vlaamse Werkbaarheidsmonitor. Indicatoren voor de kwaliteit van de arbeid op de Vlaamse arbeidsmarkt 2004 (Bourdeaud'hui R. e.a, SERV/STV-Innovatie & Arbeid, 2004)

Tabel 1: demand-control variabelen op basis van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor

Demand-Control model		WBM
control		taakvariatie/autonomie
	hoog	taakvariatie niet-problematisch en autonomie niet-problematisch
	laag	taakvariatie problematisch en/of autonomie problematisch
demands		werkdruk/emotionele belasting
	hoog	werkdruk problematisch en/of emotionele belasting problematisch
	laag	werkdruk niet-problematisch en emotionele belasting niet-problematisch

Op basis van de databank kunnen we berekenen welk percentage van de werknemers binnen deze vier groepen vallen:

Control hoog (groen) – laag (oranje):

risico-indicator taakvariatie problematisch volgens afkappunt 61.11 * risico-indicator autonomie problematisch volgens afkappunt 66.67 Crosstabulation

			risico-indicator autonomie problematisch volgens afkappunt 66.67		Total
			niet problematisch	problematisch	
risico-indicator taakvariatie problematisch volgens afkappunt 61.11	niet problematisch	Count	7235	1125	8360
		% of Total	66,0%	10,3%	76,2%
	problematisch	Count	1452	1157	2609
		% of Total	13,2%	10,5%	23,8%
Total		Count	8687	2282	10969
		% of Total	79,2%	20,8%	100,0%

Bon: Nulmeting Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2004, SERV – STV-Innovatie & Arbeid

Demands hoog (oranje) – laag (groen)

risico-indicator werkdruk problematisch volgens afkappunt 54.55 * risico-indicator emotionele belasting problematisch volgens afkappunt 42.86 Crosstabulation

			risico-indicator emotionele belasting problematisch volgens afkappunt 42.86		Total
			niet problematisch	problematisch	
risico-indicator werkdruk problematisch volgens afkappunt 54.55	niet problematisch	Count	6543	1020	7563
		% of Total	59,7%	9,3%	69,0%
	problematisch	Count	2164	1227	3391
		% of Total	19,8%	11,2%	31,0%
Total		Count	8707	2247	10954
		% of Total	79,5%	20,5%	100,0%

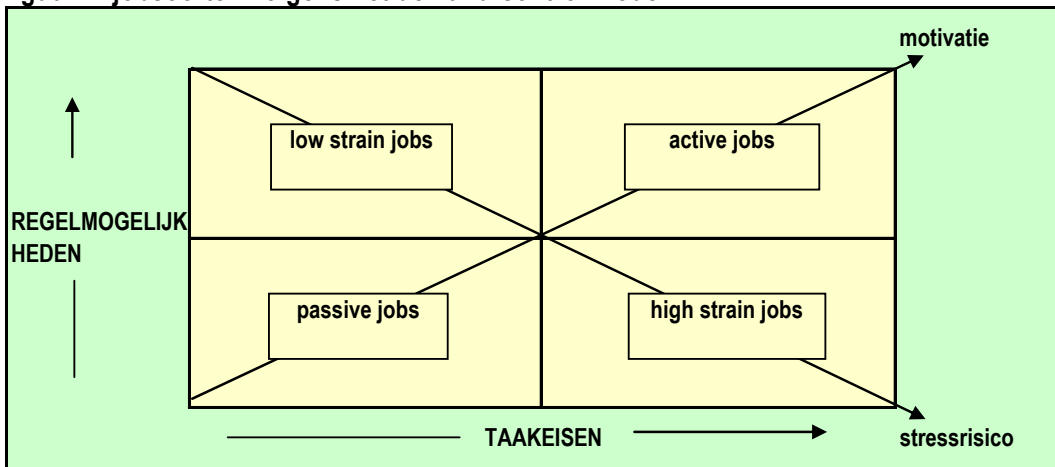
Bon: Nulmeting Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2004, SERV – STV-Innovatie & Arbeid

2. Jobsoorten volgens het demand-control model

Op basis van de demand-control combinaties omschrijven Karasek en Theorell vier jobsoorten:

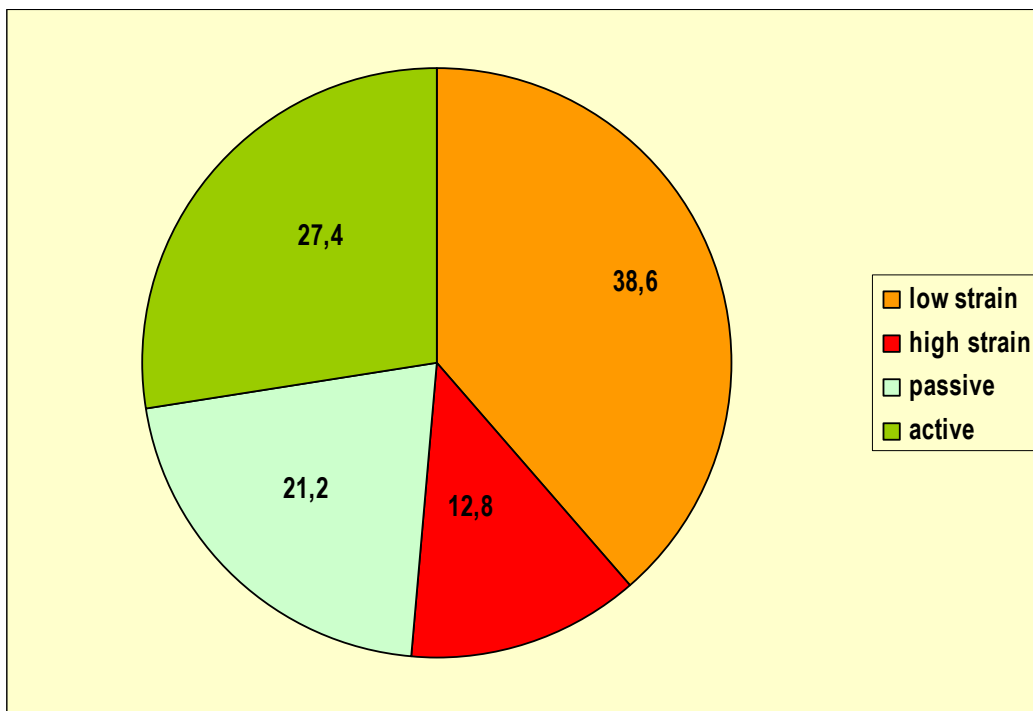
1. low strain: combinatie van taakeisen (demands) die niet hoog zijn en voldoende regelmogelijkheden (control)
2. high strain: combinatie van hoge taakeisen en onvoldoende regelmogelijkheden
3. passive: combinatie van taakeisen die niet hoog zijn en onvoldoende regelmogelijkheden
4. active: combinatie van hoge taakeisen en voldoende regelmogelijkheden

Fguur 1: jobsoorten volgens het demand-control model

Percentage werknemers (Vlaamse arbeidsmarkt) in elk van deze job-soort groepen:

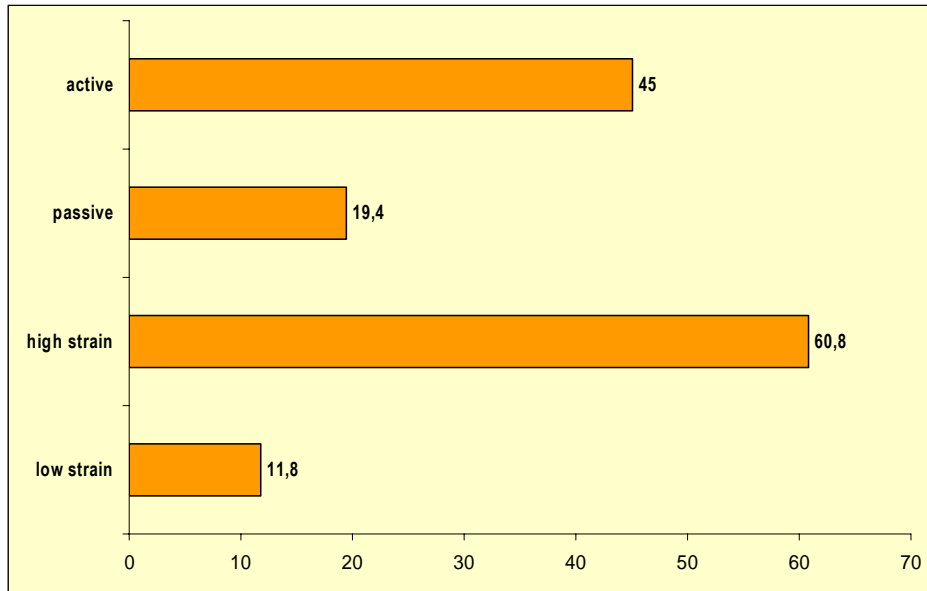
Fguur 2: % van werknemers naar jobsoort, Vlaamse arbeidsmarkt 2004

Bon: Nulmeting Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2004, SERV – STV-Innovatie & Arbeid

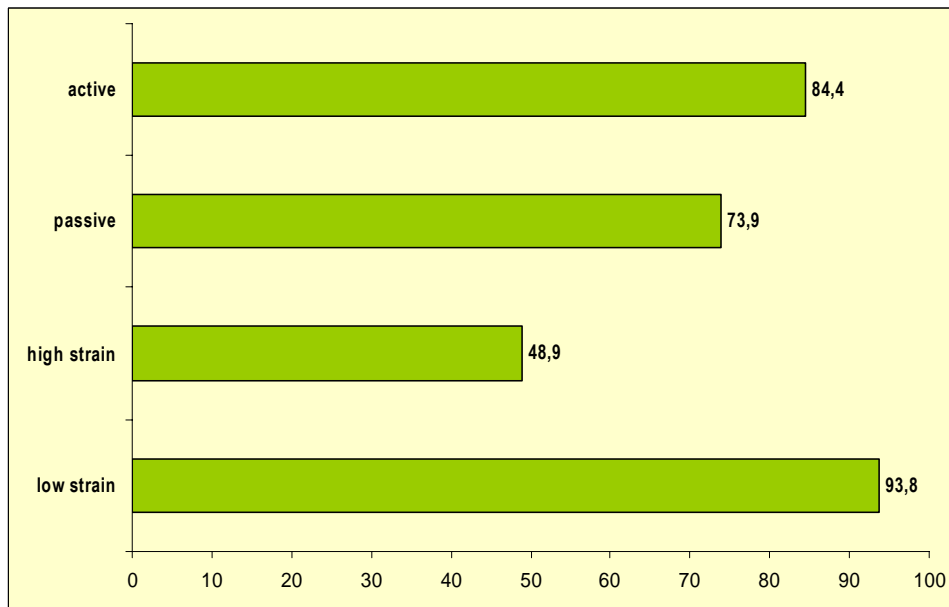
3. Jobsoorten, werkstress en motivatie

Figuur 3: % van werknemers met werkstress naar jobsoort, Vlaamse arbeidsmarkt 2004

Bon: Nulmeting Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2004, SERV – STV-Innovatie & Arbeid

Figuur 3: % van werknemers zonder motivatieproblemen naar jobsoort, Vlaamse arbeidsmarkt 2004

Bon: Nulmeting Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2004, SERV – STV-Innovatie & Arbeid

4. Jobsoort naar beroepsgroep

Figuur 4: jobsoort naar beroepsgroep (% van werknemers, Vlaamse arbeidsmarkt 2004)

	low-strain	high-strain	passive	active	
kader/directie	34,1	1,8	2,8	61,3	100
middenkader/professional	38,2	5,3	4,4	52,0	100
zorgfunctie/onderwijsfunctie	39,6	11,3	9,6	39,5	100
uitvoerend bediende	39,8	13,1	24,8	22,3	100
geschoold arbeider/technicus	45,5	14,9	25,2	14,4	100
kortgeschoold arbeider	27,3	22,1	43,9	6,6	100

Bon: Nulmeting Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2004, SERV – STV-Innovatie & Arbeid

5. Jobsoort en sector

Figuur 5: jobsoort naar sector (% van werknemers, Vlaamse arbeidsmarkt 2004)

	low-strain	high-strain	passive	active	
groot- en kleinhandel	39,3	12,5	24,4	23,7	100
horeca	36,8	16,0	29,9	17,3	100
onderwijs	47,5	5,9	7,9	38,7	100
transport	38,6	17,9	25,4	18,2	100
post en telecommunicatie	31,4	21,8	28,4	18,4	100
banken en verzekeringen	32,5	10,2	15,6	41,8	100
gezondheids/welzijnszorg	30,3	15,4	16	38,2	100
zakelijke diensten	34,3	11,4	23,6	30,8	100
openbaar bestuur	43,3	10,8	21,5	24,5	100
textiel - confectie (productie)	34,8	18,0	32,0	15,2	100
metaalindustrie	40,9	16,1	23,3	19,8	100
bouw	40,7	13,5	21,9	23,9	100
productie van voeding	31,9	15,9	28,6	23,6	100
chemie	42,4	9,7	20,5	27,4	100

Bon: Nulmeting Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2004, SERV – STV-Innovatie & Arbeid

6. Jobsoort en ondernemingsgrootte

Figuur 6: jobsoort naar ondernemingsgrootte (% van werknemers, Vlaamse arbeidsmarkt 2004)

Ondernemingsgrootte	low-strain	high-strain	passive	active	
minder dan 10	43,8	9,6	24,4	22,3	100
van 10 tot 49	41,5	12,2	19,7	26,5	100
van 50 tot 99	36,1	13,6	22,1	28,1	100
van 100 tot 499	36,4	13,7	20,8	29,1	100
500 of meer	35,9	13,9	20,1	30,1	100

Bon: Nulmeting Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2004, SERV – STV-Innovatie & Arbeid

7. Jobsoort en geslacht

Figuur 7: jobsoort naar geslacht (% van werknemers, Vlaamse arbeidsmarkt 2004)

	low-strain	high-strain	passive	active	
man	40,2	11,9	19,9	28,1	100
vrouw	37,0	13,8	22,6	26,5	100

Bon: Nulmeting Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2004, SERV – STV-Innovatie & Arbeid

8. Jobsoort, slaapstoornissen, depressieve gevoelens en ziekte

Figuur 8: % van werknemers met emotionele problemen, slaapstoornissen en frequent/langdurig verzuim naar jobsoort (Vlaamse arbeidsmarkt 2004)

	emotionele problemen	ernstige slaapstoornissen	frequent verzuim	langdurig verzuim
low strain jobs	4,1	7,6	4,9	6,7
high strain jobs	21,2	33,4	13,0	14,8
passive jobs	7,2	13,3	8,1	9,7
active jobs	12,9	21,8	7,1	7,5

Bon: Nulmeting Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2004, SERV – STV-Innovatie & Arbeid

- Depressieve gevoelens: werknemers die aangeven de afgelopen twee weken nogal veel of zeer veel last gehad te hebben van emotionele problemen zoals angst, depressiviteit, geïrriteerdheid of neerslachtigheid.
- Ernstige slaapstoornissen: werknemers die 3x 'ja' antwoorden op de vragen: 'had u de afgelopen twee weken last van (1) moeilijk in slaap kunnen komen, (2) aanslepende vermoeidheid en (3) een onrustige of gestoorde slaap.
- Frequent verzuim: werknemers die de afgelopen 12 maand 3 of meer keer thuis bleven wegens ziekte of ongeval.
- Langdurig verzuim: werknemers die de afgelopen 12 maand meer dan 20 dagen thuis bleven wegens ziekte of ongeval.

Literatuurverwijzing:

Karasek R. & Theorell, T. (1990), Healthy work: stress, productivity and the reconstruction of working life, Basic Books: New York.